

Гуцалюк Тетяна,
учитель початкових класів
Славутської гімназії № 5
Славутської міської ради,
старший вчитель
Мархайчук Марина,
завідувач бібліотеки
Славутської гімназії № 5
Славутської міської ради,
провідний бібліотекар,
відмінник освіти України

**Промоції читання як чинник розвитку критичного
та креативного мислення здобувачів освіти:
співпраця вчителя початкових класів та бібліотекаря гімназії**

У статті визначено промоції читання здобувачів освіти початкової школи в їхньому становленні як компетентних читачів, розкриваються підходи до формування мотиваційно-ціннісного ставлення до читання. Популяризуються практики, форми та методи роботи співпраці вчителя та бібліотекаря для стимулювання читання відповідно до Стратегії розвитку читання на 2023-2032 роки «Читання як життєва стратегія».

Ключові слова: читання, стратегія, промоції, мотивація, інноваційні освітні технології, читацька компетентність, досвід.

Reading, strategy, promotions, motivation, innovative educational technologies, reading competence, experience.

*Розвиток мовлення, комунікативних навичок
та здобування освіти загалом є неможливими*

без оволодіння навичкою читання та читацькою грамотністю.

Стратегія розвитку читання на 2023-2032 роки «Читання як життєва стратегія»

Питання дитячого читання залишається актуальним завжди, а особливо сьогодні. І це цілком зрозуміло: у суспільстві відбуваються процеси глобалізації, інформатизації, модернізації, тобто, світ розвивається, змінюється, переглядаються пріоритети. Але «необхідність вміти читати й розуміти прочитане залишається і є наскрізним умінням для всіх ключових компетентностей НУШ» [1].

Відповідно до Стратегії розвитку читання на 2023-2032 роки «Читання як життєва стратегія», Стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України», Концепції Нової української школи, «кожна з ключових компетентностей, обов'язкових для випускника НУШ (чи то соціальна, чи математична, навіть навички в природничих науках і технологіях), містять спільні наскрізні вміння, які потрібно розвивати впродовж усього життя» [2]. Серед них – уміння читати та розуміти прочитане, висловлювати думку усно та письмово, критично мислити та конструктивно керувати емоціями, застосовуючи емоційний інтелект. Все це, так чи інакше, стосується читання. Тому надзвичайно важливою є співпраця вчителя та бібліотеки закладу освіти.

Формувати в дітей потребу, мотивацію до читання, навчити насолоджуватися читанням, зробити його привабливим і улюбленим заняттям – ось основне наше завдання.

Тому спільна робота вчителя й бібліотекаря побудована з урахуванням сучасних вимог до організації освітнього процесу Нової української школи. Одна із яких – відхід від читання заради читання. З огляду на це використовуємо не тільки усталені методичні прийоми, а й нові. Вони направлені на розвиток і формування компонентів читацької компетентності, а саме:

- особистісно-творчий (мотивує дитину до навчання, пізнання й творчості);
- діяльнісний (розвиває читацькі та аналітичні навички);
- ціннісний (формує власне ставлення до прочитаного та цінності в цілому);
- комунікативний (навчає краще слухати, говорити й писати);
- когнітивний (дитина отримує нові знання завдяки читанню).

Озвучуючи стратегії читання, насамперед маємо зважати на те, що ці стратегії повинні залучати учнів до діалогу з текстом, таким чином у здобувачів освіти формуються навички критичного читання. Сприймаючи й аналізуючи художні тексти, діти роблять із них певні висновки, формують власні поведінкові ідеали. Тому і сприйняття потужного змісту літературних творів за жодних обставин не має бути спрощеним і репродуктивним.

У цій роботі чудовим помічником є платформа Genially. Чому саме платформа Genially? Тому що ні для кого не секрет, що ефективні виховні заходи та уроки НУШ мають супроводжуватися наочною. І це логічно! Адже дітям, особливо початкових класів, до вподоби яскраві зображення, відео, інфографіка, анімації та діаграми.

На думку багатьох учених, саме ці яскраві елементи наш мозок запам'ятовує найкраще. Таким чином ми поєднуємо приємне з корисним, але робимо це по-новому, створивши інтерактивний контент до кожного уроку читання, виховного заходу. Це презентації, інтерактивні зображення, плакати, ментальні карти тощо, які допомагають бібліотекарю, вчителю застосовувати будь-який мультимедійний контент. Для отримання миттєвого доступу до інтерактивного пеленгу створюємо QR-коди. На наш погляд, саме такі формати візуалізації стали трендовими!

Практикуємо в роботі технологію розвитку творчої особистості (далі ТРВЗ. Автор – розробник - Г. Альтшуллер). Наприклад, «Паспорт літературного героя» сприяє оптимізації взаємодії учнів, формуванню навичок ведення ефективного діалогу, активного слухання, толерантного відстоювання власної позиції. Технологія ТРВЗ зорієнтована на розвиток системного мислення дитини, її творчих здібностей. Створюючи паспорт, користувалися такими методами:

- метод золотої рибки (метод розкладання та синтезу фантастичних ідей);
- метод асоціацій;
- метод тенденцій;
- метод прихованих властивостей об'єкта;
- погляд збоку.

Перше знайомство учнів із цією технологією пройшло під час бібліотечного уроку в 1 класі. І продовж наступних років на уроках читання школярі вдосконалювали вміння та навички складати Паспорт літературного героя. Діти із задоволенням включалися в роботу.

Застосування інтерактивних, репродуктивних та продуктивних завдань у формі ігрових вправ (ігрофікація – набір сучасних технік і технологій) дозволяє просуватися в персональному розвитку як дитині, так і дорослому. Такі завдання легко вбудовуються в будь-який виховний захід чи урок. За рахунок чітких і зрозумілих алгоритмів діяльності швидко і без зусиль вони сприймаються дітьми. Інтерактивні вправи створюємо на онлайн-сервісах LearningApps.org, Word Art, Jigsawplanet.com. Стає в нагоді Генератор ребусів (rebus1.com) унікальна розробка україномовного контенту. Родзинка даного ресурсу в простому інтерфейсі, можливості миттєво змінювати формат гри відповідно до запитань, урізноманітнити одну й ту саму гру завдяки різним оформленням тощо. Віртуальна онлайн дошка Linoit надає можливості для спільної роботи як учням, так і вчителям.

Ми намагаємося надати максимум рекомендацій для полегшення вибору методу, забезпечити різні форми інтегрованого навчання чи його практичної реалізації. Наприклад, поєднання інтересу до рідного краю з літературою відбулося при проведенні гри-подорожі «Гортаючи книжкові сторінки». У процесі цієї гри книга стала не тільки джерелом, що стимулює інтерес до малої Батьківщини, до «подорожі» по ній, а й засобом закріплення та поглиблення знань, отриманих під час реальних подорожей.

Нікого не залишив байдужим інформаційно насичений книжковий вернісаж «Це знають дорослі, і знають це діти: Книжкова Країна найкраща у світі!», гостем якого стала авторка Стрихарчук З.Р. На літературному спіддейтінгу «Люблю тебе всім серцем, рідний краю!» кожен здобувач освіти спробував закохати співрозмовника не в себе, а у свою улюблену книгу.

Про цікаві факти з життя відомих людей міста допоміг дізнатися бібліокешинг «Крокую рідною землею».

Досвід показує, що бібліотекарям та учителям початкових класів, варто усвідомлювати – форми та методи роботи з молодшими школярами НУШ над художніми текстами сучасних українських авторів покликані розвивати не тільки елементи читацької компетентності, а й чимало тих умінь і навичок, які актуальні для роботи з інформаційними текстами. А це є читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно й письмово, критично та системно мислити, здатність логічно обґрунтувати позицію, творчість, ініціативність тощо.

Так, в результаті нашої співпраці з метою національного виховання, популяризації рідної мови було проведено бібліотечний бібліокешинг «Нас єднає мова». Побудований у формі гри, під час якої діти мали можливість позмагатися, взяти участь у захоплюючих конкурсах. Але попередньо, під керівництвом вчителя, вони мали відшукати цікаві факти з історії України та української мови. Тобто, під час підготовки до заходу, учні були вмотивовані до читання певної літератури.

Мета та завдання бібліотечного майданчика «Толерантність порятує світ» – розкрити учням поняття терпимості, взаєморозуміння, виховувати співчуття, доброзичливе ставлення до тих, хто поряд. Знайомство із казкою І.Роздобудько «Дикі образи дикобраза» розпочалося на уроці позакласного читання. Потім перейшло в бібліотечно-інформаційний центр. Там їх чекали цікаві завдання з перешкодами та підготовлена однокласниками інсценізація твору «Нетерпляче ведмежатко». Така спільна робота дала можливість ґрунтовно попрацювати над казками. Другокласники прийшли до єдиного висновку, що тільки толерантний підхід до викликів у певних життєвих ситуаціях допоможе зберегти друзів. Це був своєрідний майданчик, покликаний розвивати вміння аналізувати, робити висновки, презентувати та відстоювати свою думку.

Ще однією дієвою формою роботи, що використовується у нашій роботі є айстопери. Вони розвивають мислення (творче та логічне), пам'ять і уяву, формують уміння самостійно працювати з джерелами інформації, виховують смак до читання. У бібліотечному айстопері «Ми – єдиний народ» діти підкреслили, що усі вони – діти однієї великої Соборної України, а під час айстоперу «Тобі, Тарасе, шану складаємо!» школярі долучилися до Всеукраїнського марафону дитячого читання «Єднаймо душі словом Кобзаря».

Отож, на нашу думку, результативність роботи залежить як від чіткої цілеспрямованої організації роботи, так і від вибору оптимальних форм проведення занять, використовуючи при цьому традиційні, інноваційні освітні технології в залежності від віку школярів та їх знань. Це бібліозустрічі, калейдоскопи, спіддейтінги, інтегровані уроки пам'яті, мужності, презентації, виставки літератури, екскурсії, подорожі, конкурси, уроки позакласного читання тощо. Успіх залежить від тісної співпраці бібліотекаря і вчителя, спільного партнерства.

Важливими принципами масової роботи є актуалізація теми читання, промоція читання кращих художніх творів сучасних українських письменників, виховання почуття патріотизму та любові до України й до її славетного минулого, поваги та гордості до тих, хто став на захист незалежності держави, нації незламних; просування ідеї читання як сучасного тренду, формування читацьких уподобань.

Так, під час підготовки бібліотечного ревію «Моє місто – найкраще!», учням 3-А класу дали можливість обрати завдання за уподобаннями: підшукати інформацію про минуле та сьогодення рідного міста, дізнатися про славутчани, які відстоюють право нашого народу на мирне, незалежне життя або познайомитися з творами місцевих авторів. Учасники ревію створили листівки з побажаннями «імениннику» мирного неба, спокою, злагоди, світлих надій, добробуту й незгасимої віри в перемогу!

Національно-патріотичне виховання – пріоритетний напрямок діяльності гімназії. Підготовлені з використанням комп'ютерних презентацій, цікаво й змістовно пройшли спільно підготовлені виховні години: «Нащадки козацької слави», «Гідності бути!», «Єднаймося! Україна у наших серцях!», «Цікаві факти про українську мову» та урок-реквієм «Герої Небесної Сотні увіковічені в пам'яті назавжди». На цих заходах особлива увага приділялася роботі із статтями, поезією. Здобувачі освіти підкреслили, що всі вони – діти однієї великої України! А читання української книги є також могутньою зброєю проти російської всебічної агресії.

Під час уроку пам'яті «Зернятко надії» школярі ознайомилися з документами, фотографіями та публікаціями про геноцид українського народу. Небайдужість до минувшини, реалії сьогодення показало читачам нашої бібліотеки, як важливо пам'ятати та робити все можливе, аби ці страшні сторінки не повторились знову в нашій історії!

Готуючись до дня бібліотворчості «Оберіг для Героя», учні на уроках ЯДС дослідили, які речі є оберегами в родинах гімназистів; з'ясували: чому найбільшу захисну силу має оберіг, створений руками дитини. Вже на самому заході презентували результати досліджень. Своє тепло любові й вдячності воїнам читачі БІЦ перенесли у виготовлені ними власноруч обереги, які передали волонтеру Л.Джуренко.

У Стратегії розвитку читання на 2023-2032 роки «Читання як життєва стратегія» сказано: «Читання широко практикується як засіб інклюзії та соціальної адаптації» [3]. Діти з числа внутрішньо переміщених осіб потребують особливої підтримки. Під час роботи з ними використовували елементи технології сторітелінг та методики хібукі-терапії. Обійми – це одна з найдивовижніших речей, що здатна заспокоїти дитину. Хібукі – унікальна іграшка, яка допомагає пережити травму. Один із учнів з Харківської області мав саме таку іграшку. То ж залучивши психолога до співпраці, ми провели бібліотерапію «Розкажи свою історію». Вона могла бути вигаданою або своєю – пережитою. Так як в Україні, на жаль, поки що неможливо придбати Хібукі, ми адаптували цю методику для подальшої роботи. Запропонували малечі принести свою м'яку улюблену іграшку. Дітвора, говорячи від імені улюбленця, розповідала про свої почуття та емоції. Було й домашнє завдання від віртуального Хібукі: підібрати загадку або вивчити вірш про свого м'якого друга і розказати (загадати) на одному із уроків. Такий метод стимулював школярів до пошукової роботи з літературою.

Також був проведений мотиватор «Знай і вмій». Хаукаст «Запобігти, попередити, врятувати!» дав можливість учням у інтерактивній формі познайомитися з книгою С.Казьміної та В.Баланової «Нестрашна енциклопедія безпеки для дорослих та дітей». Теоретично й практично повторили алгоритм дій у разі сигналу повітряної тривоги, правила мінної та пожежної безпеки. Вчилися складати тривожну валізуку.

Наше завдання – забезпечити максимально комфортну обстановку для своїх «особливих читачів» і умови для рівного та вільного доступу до інформації всім користувачам бібліотечно-інформаційного центру. Діти активно беруть участь у всіх бібліотечних масових заходах, а ще допомагають у створенні інтерактивних ігор. Так, користуючись хмаркою слів (хмара тегів, або зважений список) наші «особливі читачі» познайомили своїх однокласників із видатними діячами нашого краю «Твої люди, Славуто!» та створили пазли, кросворди запропонували дізнатися назви книг і авторів! Завдяки печворку «І дорослі, і малі, знайте витоки свої» учні «сплели» історичний ланцюжок подій нашого міста. Підготовці даних заходів передувало консультаційне засідання бібліотекаря, вчителів, що працюють з такими дітьми. Адже вони глибше розуміють їх індивідуальні особливості. Тому форми та завдання обиралися спільно.

Завдяки тісній співпраці вчителя й бібліотекаря нестандартно, захоплююче пройшла презентація нової книжки Зоряни Живко (Зоя Жук) «Пес Патрон: маленька історія про велику мрію». Малеча ділилися інформацією з біографії пса-рятувальника, читала вірші, жваво обговорювала, співала, задавала багато питань. Використовуючи технологію сторітелінг, діти розповідали власно придумані історії про мужнього песика! Також створили

«мальовану книгу» – «Малюємо відважних: Пес Патрон!!!» Рухливі ігри із самим псом Патроном запам'ятаються надовго!

Запропоновані методи, форми роботи не позбавляють здобувачів освіти ініціативності й самостійності, а навпаки, на нашу думку, сприяють мотивації до читання, рефлексії власних думок і емоцій, здатності читати з розумінням, бути грамотними читачами.

Таким чином, уся наша спільна робота направлена на формування в школярів свідомого й зацікавленого ставлення до книги, потреби в систематичному читанні, вироблення вміння користуватися всіма «ключами» до книжкових багатств, орієнтуватися в комплексі джерел. Важливе завдання для нас – навчити учнів початкової школи вмінню правильно читати книги, самостійно вибирати книги в бібліотеці та книжковому магазині. При розробці виховних заходів, уроків, використовуючи інтерактивно-інноваційні технології, форми роботи, ми прагнули, щоб вони були цікавими, емоційними, доступними за змістом, відповідали фізіологічним та психологічним особливостям відповідної вікової категорії здобувачів освіти.

Шлях промоції та мотивації читання не є унікальним, але, на наше глибоке переконання, ми всі повинні працювати за формулою: чим більше ми говоримо про книги, тим швидше з'явиться звичка й потреба дітей читати! Саме співпраця вчителів з бібліотекарем закладу освіти є необхідною умовою формування мотиваційно-ціннісного ставлення до читання.

Нація, яка читає – НЕПЕРЕМОЖНА!

Список використаних джерел та літератури

1. Стаття «Нова українська школа: свідоме читання, а не конкурс на швидкість» [Електронний ресурс]. Електронні дані. – Режим доступу: <http://surl.li/asoix>
2. Державний стандарт початкової загальної освіти.[Електронний ресурс].2023.-Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
3. Стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» та затвердження операційного плану її реалізації на 2023-2025 роки [Електронний ресурс] Електронні дані. - Режим доступу: <http://surl.li/gzjcg>

Дащук Світлана,

вихователь

Хмельницького ЗДО № 7 «Козачок»

Хмельницької міської ради

Використання художньої літератури в закладах дошкільної освіти як складова ментального здоров'я дошкільників

Дана стаття висвітлює виконання головної мети дошкільної освіти – створення безпечних умов у закладі дошкільної освіти задля збереження життя і здоров'я дошкільників та сприяння їх гармонійному розвитку [1].

В умовах воєнного стану постає нагальне питання – збереження ментального здоров'я нації. Дієвим інструментом збереження ментального здоров'я усіх учасників освітнього процесу є складання та використання українських літературних творів для дітей дошкільного віку, котрі перегукуються з часом та мають терапевтичний ефект.

Ключові слова: ментальне здоров'я; міфічні герої; літературні твори, зростаюче мислення; дизайн освіти.

Keywords: mental health; mythical heroes; literary works, growing thinking; education design.

Згідно з визначенням ВООЗ, ментальне здоров'я – це стан щастя та добробуту, в якому людина реалізовує свої творчі здібності, може протистояти життєвим стресам, продуктивно працювати та робити внесок у суспільне життя. Це означає, що ментальне здоров'я об'єднує здоровий дух людини із соціальним складником. Використовувати усну